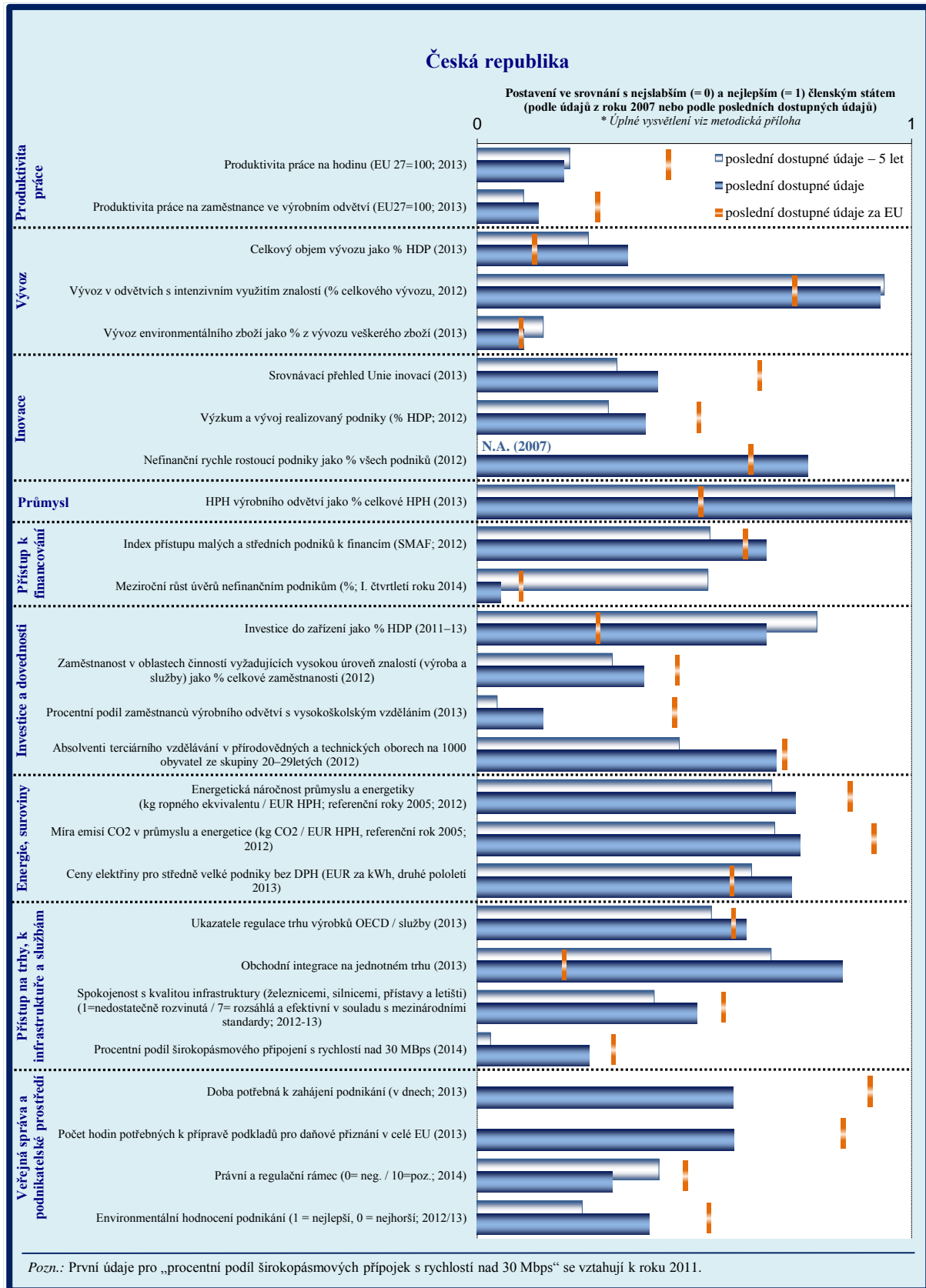

3.3 Česká republika

Obrázek 3.3.1: Zpracovatelský průmysl (HDP v základních cenách) – Česká republika

Zdroj: Eurostat

3.3.1 Úvod a výkonnost

Česká ekonomika pozvolna opouští období negativního růstu. Zpracovatelský průmysl je stále jedním z nejdůležitějších hospodářských odvětví a představuje 24,7 % přidané hodnoty v roce 2012. Podíl zpracovatelského průmyslu se během krize dokonce zvýšil. ⁽¹⁾ Produktivita práce na odpracovanou hodinu v roce 2012 se v porovnání s rokem 2008 snížila, avšak produktivita práce na zaměstnanou osobu ve zpracovatelském průmyslu se během téhož období o něco zlepšila. Vývoz zboží a služeb jako procentní podíl HDP činil v roce 2013 78,6 %, přičemž se zvýšil v porovnání s rokem 2008, kdy dosáhl výše 64,4% HDP. Přestože výzkum a vývoj prováděný v podnicích vzrostl na 1,01 % HDP v roce 2012, zůstalo odvětví inovací v České republice podle srovnávacího přehledu Unie inovací pod průměrem EU.

3.3.2 Přístup k financování a investice

Přístup k financování

Česká republika se potýká s nedostatkem programů pro malé a střední podniky poskytujících kapitálové financování v rané fázi. Fond pro počáteční a rizikový kapitál s rozpočtem 53 milionů EUR plánovaný vládou a spolufinancovaný soukromým sektorem měl začít fungovat do konce roku 2013. Oficiální projekty seed/venture kapitálového fondu však byly zastaveny

a budou zrevidovány v programovém období 2014–2020. Vláda se mezitím zabývá možnostmi realizace fondu počátečního kapitálu. Nový právní předpis v oblasti investičních společností a investičních fondů ⁽²⁾, jenž je v platnosti od 1. ledna 2014, může podnítit větší zapojení soukromých investorů do financování malých a středních podniků v různých fázích jejich vývoje.

Investice

Hlavním správním orgánem zaměřeným na přilákání přímých zahraničních investic je CzechInvest. Největší investice posledních let byly směřovány do automobilového a strojírenského odvětví. Předpokládá se, že zákon o investičních pobídkách, který byl pozměněn v roce 2012, měl pozitivní vliv na přilákání přímých zahraničních investic, především díky prodloužení období použitelnosti snížené sazby daně z příjmu právnických osob na desetileté období z předchozího pětiletého období. Avšak zatímco se tvorba hrubého fixního kapitálu v reálných hodnotách v letech 2010 a 2011 pozvolna zvyšovala, v roce 2012 klesla o 4,5 % a v roce 2013 o 3,5 %. Očekává se, že v letech 2014 a 2015 se opět zvýší. ⁽³⁾

⁽¹⁾ Indexy výroby podle Eurostatu

⁽²⁾ Zákon č. 204/2013 Sb.

⁽³⁾ Eurostat a Evropské hospodářské prognózy, jaro 2014

3.3.3 Inovace a dovednosti

Inovace

Český inovační systém má určité nedostatky, např. nízkou provázanost podnikatelské sféry a akademického prostředí, a je rovněž potřeba zlepšit relevantnost vědeckých a technických výstupů.

Česká ekonomika je duální ekonomikou, jejíž součástí je řada zahraničních afilací, které provádějí většinu podnikového výzkumu a vývoje, a velký počet domácích malých a středních podniků. Zvýšení úrovně inovací realizovaných místními malými a středními podniky je i nadále velmi náročný úkol. Česká republika je v současné době zařazena mezi tzv. umírněné inovátory ⁽⁴⁾, jejichž inovační výkonnost je pod průměrem EU. V rámci této skupiny se však jedná o jednu z nejvýkonnějších zemí s mírou růstu inovací blízkou průměru EU (který dosahuje 1,7 %).

Financování výzkumu a vývoje z veřejných prostředků se v letech 2008 až 2012 snížilo a v roce 2012 činilo 36,8 % hrubých domácích výdajů na výzkum a vývoj. ⁽⁵⁾ Přesto je stále nad průměrem EU. Podnikové výdaje jako zdroj financování výzkumu a vývoje se ve stejném období rovněž snížily a v roce 2012 odpovídaly 36,4 % hrubých domácích výdajů na výzkum a vývoj. Podnikové výdaje v oblasti financování výzkumu a vývoje jako procentuální podíl HDP se v letech 2008 až 2012 postupně zvyšovaly, a to z 0,76 % v roce 2008 na 1,01 % v roce 2012. To se však zatím neodrazilo ve viditelném zlepšení kvality a relevantnosti vědeckých výstupů v podobě počtu patentů a v celosvětovém publikování. ⁽⁶⁾

Existuje řada programů v oblasti výzkumu a vývoje, které jsou nadále prováděny Technologickou agenturou České republiky. Mezi nimi je nový program Epsilon zahájený v prosinci 2013, jehož

cílem je posílit konkurenceschopnost českých podniků financováním projektů aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje s vysokým potenciálem využití u nových výrobků, výrobních procesů a služeb. Významnou úlohu při podpoře partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem v oblasti výzkumu a vývoje hrají i nadále centra kompetence. Ta je posílena druhou veřejnou soutěží v programu centra kompetence, v níž bylo vybráno několik nových středisek pro podporu. Rovněž byly rozšířeny daňové pobídky na výzkum a vývoj, díky nimž mohou od 1. ledna 2014 podniky externě zadávat výzkumné činnosti veřejným výzkumným institucím. Rovněž má být do konce roku 2014 dokončena strategie mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje s cílem posílit českou účast v mezinárodních výzkumných a vývojových organizacích a zlepšit vytváření sítí výzkumných a vývojových programů v EU a třetích zemích. Vláda v současné době připravuje nový systém hodnocení výsledků výzkumných organizací a jejich financování, jehož realizace je plánována na rok 2016. Rovněž připravuje novou metodiku hodnocení programů výzkumu a vývoje, avšak příprava je relativně pomalá.

Hlavními výzvami pro Českou republiku jsou lepší vazby mezi průmyslem a vysokými školami, správné používání příslušných operačních programů pro strukturální fondy a zajištění komerčního využití výzkumu a vývoje jejich zapojením do hospodářské činnosti.

Nedostatky v oblasti dovedností

Kvalita povinného a terciárního vzdělávání je nyní problematická. Zatímco se podíl populace ve věkové skupině 30–34 let s terciárním vzděláním zvyšuje, v roce 2013 byl stále významně nižší než průměr EU, a to 26,7 % oproti průměru EU 36,8 % (údaje z roku 2013). Mezinárodní průzkumy rovněž poukazují na problém relevance terciárního vzdělávání ve vztahu k trhu práce. V posledních letech došlo k prudkému nárůstu počtu studentů studujících v rámci terciárního vzdělávání, což vedlo – v kombinaci se slabými a formálními pravidly akreditace – k nárůstu kolísání kvality institucí terciárního vzdělávání a ke zhoršení kvality studentů terciárního stupně. Nedostatky v oblasti dovedností představují rovněž problém pro oblast zpracovatelského průmyslu, neboť studenti mají tendenci studovat netechnické obory. Česká republika zaujímá druhé místo, pokud jde o nedostatek

⁽⁴⁾ Srovnávací přehled Unie inovací, Evropská komise, 2014: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf

⁽⁵⁾ Eurostat GERD (*Gross domestic expenditure on R&D*, Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj)

⁽⁶⁾ Pouze 5,6 % českých vědeckých publikací se řadí k 10 % nejcitovanějších prací v celosvětovém měřítku (průměr EU činí 11 %); počet patentů zůstává na mezinárodní poměry nízký, neboť na jednu miliardu standardu kupní síly připadá pouze 0,84 patentu (průměr EU činí 1,98). Pracovní dokument útvarů Komise posuzující národní program reforem a konvergenční program z roku 2014 SWD(2014) 404.

dovedností a pracovních sil v evropských výrobních podnicích. ⁽⁷⁾

Od 1. ledna 2014 se daňové úlevy pro společnosti, které chtějí spolupracovat se vzdělávacími institucemi, staly součástí zákona o dani z příjmu. Veřejné služby zaměstnanosti rovněž přijímají opatření týkající se odborné přípravy nezaměstnaných, a to v souladu se současnými nedostatky v oblasti dovedností. Vzhledem k těmto nedostatkům by byla prospěšná další opatření na podporu odborné přípravy mladých lidí v příslušných oblastech a s ohledem na potřeby trhu práce.

3.3.4 Energetika, suroviny a udržitelnost

Energetická náročnost České republiky se v posledních letech snížila, přesto však je ve srovnání s jinými zeměmi EU i nadále vysoká, a to i při zohlednění vysokého podílu odvětví s vysokou energetickou náročností. Podle průzkumů považuje více než polovina českých firem energetickou infrastrukturu, tvorbu cen energie a dodávky energie za významné omezení podnikání. ⁽⁸⁾ Nicméně ceny elektřiny pro střední podniky se v letech 2008 až 2012 mírně snížily.

Snahy České republiky zlepšit energetickou účinnost se zakládají z velké části na projektech v rámci operačních programů EU. V období 2007–2013 byly tyto finanční prostředky použity ke zlepšení energetické účinnosti prostřednictvím modernizace stávajících zařízení na výrobu energie, rekonstrukce rozvodových zařízení elektřiny a tepla a zlepšení tepelných vlastností budov a úspor energie v průmyslových procesech. Česká republika v roce 2013 se značným zpožděním oznámila Komisi svůj orientační národní cíl v oblasti energetiky. V květnu 2014 byl předložen Komisi k posouzení třetí vnitrostátní akční plán energetické účinnosti.

⁽⁷⁾ ECS a databáze Eurostatu EUROIND, 2009

⁽⁸⁾ Hospodářský průzkum OECD pro Českou republiku z roku 2014, s. 69

3.3.5 Přístup na trhy, k infrastruktuře a službám

Vnitřní trh

Převážná většina obchodu se odehrává na trhu EU. Na EU připadalo v roce 2012 73 % veškerého obchodu a většinu z toho tvořila eurozóna. Vývoz do EU představoval v roce 2013 80 % a dovoz z trhů EU v roce 2013 celkem 68 %. Podíl vývozu technologicky vyspělých výrobků jako procento celkového vývozu představoval ve stejném období 16,2 %. Český vývoz bývá často využíván jako subdodávka v německém dodavatelském řetězci.

Internacionalizace

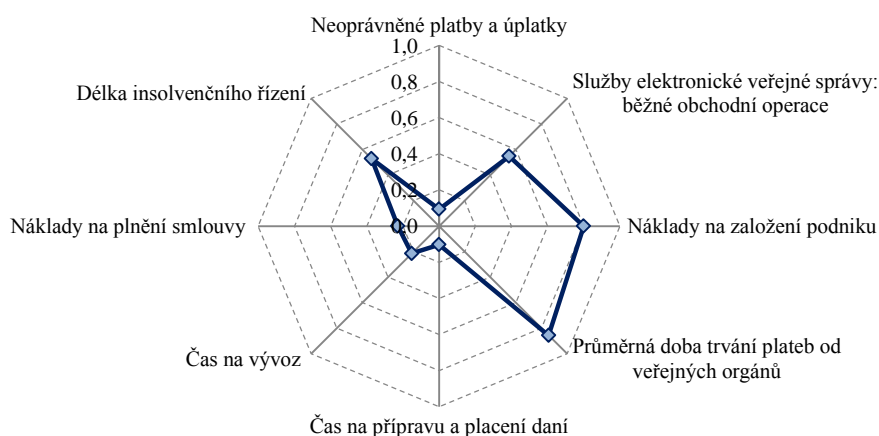
Česká ekonomika je velmi otevřená. Vývoz zboží a služeb představoval v roce 2013 78,6 % HDP. ⁽⁹⁾ Vývoz jako procentní podíl HDP v letech 2010 a 2011 byl vysoký a činil 66,6 %, resp. 72,9 %. V letech 2012 a 2013 došlo ke zvýšení poměru vývozu k HDP (78 %, resp. 78,6 %) a v roce 2014 lze očekávat další zvýšení poměru, jelikož se očekává, že vývoz vzroste v návaznosti na oslabenou korunu a postupné zrychlování hospodářského růstu u hlavních obchodních partnerů zemí.

Exportní strategie České republiky pro období 2012–2020 představuje základní rámec pro vývozní politiku. Jedním ze základních cílů je diverzifikace vývozu. Pro prvních pět let provádění strategie bylo určeno dvanáct prioritních zemí, mimo jiné Brazílie, Čína a Indie.

Českým vývozcům poskytuje podpůrné služby Ministerstvo průmyslu a obchodu společně s agenturou CzechTrade. Hlavní změnou ve struktuře nabízených služeb ve srovnání s rokem 2012 je skutečnost, že tyto služby jsou nyní rozděleny do tří hlavních balíčků. Jedná se o základní balíček určený pro vývozce, kteří vyvážejí poprvé, o obchodní balíček pro již vyvážející společnosti a o speciální balíček, který poskytuje služby dlouhodobé povahy a jenž umožňuje kontakty mezi vývozci a zástupci zahraničních sítí Ministerstva průmyslu a obchodu. V roce 2013 se počet dotazů týkajících se těchto služeb značně zvýšil. Počet malých a středních

⁽⁹⁾ Eurostat

Obrázek 3.3.2: Celkový profil veřejné správy – Česká republika

Pozn.: Hodnoty jsou seřazeny na stupnici tak, že členský stát s nejlepšími výsledky je ohodnocen 1 a s nejhoršími 0.

Zdroj: Zpráva Světové banky o podnikání (*Doing Business Report*); Intrum Justitia; OECD; Světové ekonomické fórum; Evropská komise.

podniků vyvážejících mimo EU se v letech 2009 až 2011 zvýšil. ⁽¹⁰⁾

Podnikatelské služby a síťová odvětví

Míra regulovaných povolání v České republice patří k nejvyšším v EU a regulace odborných služeb je přísnější než průměr EU. V roce 2012 oznámily české orgány reformu regulačního rámce, aby se počet regulovaných povolání snížil. Od zahájení reformy v roce 2012 je tento proces pomalý a jen omezený počet povolání byl deregulován.

Hospodářská soutěž na trhu s elektřinou je rovněž omezená, jelikož zpravidla mají na tomto trhu stále dominantní postavení zavedené podniky, které jsou držiteli licence na distribuci elektřiny a obchodování s elektřinou. Co se týče trhu se zemním plynem, od otevření tohoto trhu v roce 2007 existuje významný počet dodavatelů plynu a dovozců zapojených do hospodářské soutěže na tomto trhu.

Infrastruktura

Infrastruktura v České republice se potýká s řadou problémů. Mezi ně patří relativně málo rozvinutá dopravní infrastruktura a nedostatečné investice do údržby a rekonstrukce dopravní sítě. Železnice je negativně ovlivněna omezenou hospodářskou soutěží z důvodu regulace, provozních překážek a omezeného zadávání veřejných zakázek na služby.

Kromě toho financování dopravní infrastruktury z vnitrostátních veřejných zdrojů se během posledních let snížilo, přičemž hlavním zdrojem financování dopravní infrastruktury jsou prostředky z EU. V červnu 2013 byl přijat strategický dokument Dopravní politika ČR pro období 2014–2020 společně s dokumentem Dopravní sektorové strategie, jenž stanoví střednědobý a dlouhodobý výhled rozvoje dopravy, a to i s ohledem na využití prostředků z operačních programů.

3.3.6 Veřejná správa a podnikatelské prostředí

Podnikání a iniciativa „Small Business Act“

Podnikatelské prostředí v České republice čelí řadě problémů. Podle mezinárodních průzkumů patří mezi hlavní problémy získávání stavebních povolení, ochrana investorů a vymáhání smluv ⁽¹¹⁾ a zlepšení vazeb mezi podnikatelským sektorem a akademickou obcí.

Zásadní dokument Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti obsahoval plány na zlepšení konkurenceschopnosti. V prosinci 2013 však vláda tuto strategii revidovala v návaznosti na slabé výsledky, pokud jde o ukazatele konkurenceschopnosti. Tato revidovaná strategie

⁽¹⁰⁾ Eurostat

⁽¹¹⁾ Zpráva Světové banky o podnikání (*Doing Business Report*), 2014.

se nyní zaměří na řešení tří hlavních problémů, a to v oblasti infrastruktury, institucí a inovací.

Co se týče iniciativy „Small Business Act“, Česká republika je více méně na úrovni průměru EU v oblastech, jako jsou podnikání, přístup k financování, jednotný trh a dovednosti/inovace, avšak dosahuje značně podprůměrných výsledků v oblastech druhé šance, „zelenou malým a středním podnikům“, pružné správy, státní podpory a zadávání veřejných zakázek a internacionalizace. ⁽¹²⁾ Malé a střední podniky představují naprostou většinu podniků v České republice, tj. 99,8 % všech společností a dávají práci 68,5 % zaměstnanců, přičemž vytvářejí 54,9 % přidané hodnoty. Vzhledem k jejich významu byla přijata zvláštní strategie pro malé a střední podniky na rok 2014 a pro období po roce 2014, která rovněž poskytne pokyny pro využívání evropských strukturálních fondů na období 2014–2020.

Modernizace veřejné správy

Česká republika se potýká s řadou problémů týkajících se veřejné správy, zejména s neefektivností, a problémy související s korupcí jsou stále zdrojem znepokojení. Česká republika v tomto ohledu v průběhu posledních pěti let obdržela příslušná doporučení pro jednotlivé země. Kromě toho patří Česká republika stále mezi země s nejhoršími výsledky, pokud jde o zneužívání veřejných finančních prostředků a neoprávněné platby a úplatky. ⁽¹³⁾

Pokrok, kterého bylo dosaženo v provádění protikorupční strategie na roky 2013–2014, je omezený a dosud nebyl přijat služební zákon. Pokud jde o protikorupční strategii, samotná strategie korupci podrobně hodnotí a pokrývá širokou škálu politik a opatření, avšak je spíše roztříštěná a schází jí jasná dlouhodobá vize. Co se týče služebního zákona, v parlamentu je v současnosti projednáván jeho návrh.

Vláda pracuje – v rámci programového období evropských strukturálních fondů 2014–2020 – na strategii veřejné správy. Její součástí bude rámec pro rozvoj veřejné správy po roce 2014 a opatření v oblasti elektronické veřejné správy (eGovernment).

Rámec pro rozvoj veřejné správy se zaměřuje na zlepšení účinnosti veřejné správy a transparentnosti financování a opatření v oblasti elektronické veřejné správy usilují o rozšíření jejího využívání. Konkrétně si kladou za cíl dosáhnout toho, aby do roku 2020 bylo 85 % veškerých podání vládě uskutečněno elektronicky. Pokud se tento cíl podaří provést účinným způsobem, bude to obzvláště přínosné, jelikož Česká republika se umísťuje pod průměrem EU, pokud jde o zaměření na uživatele služeb elektronické veřejné správy a transparentnost služeb elektronické veřejné správy. ⁽¹⁴⁾

Snižování administrativní zátěže

Podle průzkumů chování firem se některé z hlavních problémů, s nimiž se potýkají podniky, týkají ochrany investorů, zdoluhavých a nákladných postupů při odvodu daní a vymáhání smluv. Zpráva o globální konkurenceschopnosti Světového ekonomického fóra 2013–2014 zdůrazňuje korupci a neúčinnou státní byrokracii jako dva hlavní problematické faktory podnikání. Zpráva o boji proti korupci v EU z roku 2014 rovněž zmiňuje, že z členských států EU má Česká republika nejvyšší míru vnímání existence korupce v podnikatelském prostředí a problémů protežování a nepotismu při podnikání, a to 71 %, resp. 69 %. Databáze OECD týkající se regulace trhu výrobků rovněž upozorňuje na to, že regulační postupy jsou nadměrně složité a že na začínající podniky je kladena nadprůměrná administrativní zátěž. Pozitivní zprávou je, že nedávno přijatý zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob umožní rychlejší registraci subjektů v obchodním rejstříku a jiných souvisejících rejstřících. Zároveň vláda připravuje rekodifikaci občanského procesního práva, jejímž cílem je podstatně urychlit soudní řízení. Kromě toho nový zákon o obchodních korporacích, který je v platnosti od ledna 2014, odstranil minimální kapitálové požadavky na společnost s ručením omezeným. Změna zákona o živnostenském podnikání rovněž zruší povinnost podniků předkládat dokumenty opakovaně. Mimo jiné byl v roce 2013 vytvořen projekt environmentálního auditu s cílem snížit neodůvodněnou administrativní a finanční zátěž subjektů v souvislosti s právními předpisy na ochranu životního prostředí.

Dalším zdrojem znepokojení pro podniky jsou časté změny právních předpisů. Na třech ministerstvech

⁽¹²⁾ Small Business Act Fact Sheet pro Českou republiku 2013.

⁽¹³⁾ Světové ekonomické fórum – *Global Competitiveness Report* (Zpráva o globální konkurenceschopnosti) (2010–2011; 2013–2012).

proběhl pilotní projekt týkající se společných dat začátku platnosti právních předpisů s cílem přijímat právní předpisy týkající se podniků pouze k dvěma datům (1. ledna a 1. července), a snížit tak nejistotu podniků. Projekt však nyní bude rozšířen na dalších ministerstvech pouze na dobrovolné bázi.

Usnadnění daňových odvodů

Sazby daní a daňová regulace jsou dvěma hlavními překážkami pro podnikání⁽¹⁵⁾ a podle průzkumů zabere podnikům plnění povinností v souvislosti s odvodem daní značně dlouhou dobu.⁽¹⁶⁾ Odhaduje se, že jim příprava podkladů pro daňové přiznání trvá 413 hodin oproti průměru OECD, který činí 173 hodin. Ačkoli se tento údaj za poslední roky snížil a elektronický systém pro podávání daňových přiznání se zlepšil, stále se jedná o jeden z nejvyšších údajů v EU. Od zřízení jednoho inkasního místa za účelem centralizace procesní stránky daňových odvodů pro daňové poplatníky, jež bylo původně plánováno na rok 2015, se upustilo. Jeho zřízením se mohla snížit administrativní zátěž pro podniky. Zjednodušení daňového systému by pomohlo zlepšit podnikatelské prostředí.

3.3.7 Závěry

Česká ekonomika se dostává z období recese s oživením taženým vývozem. I nadále se v porovnání s ostatními členskými státy EU vyznačuje silným výrobním odvětvím. Je však třeba vyřešit mnoho klíčových problémů, mezi něž patří snížení administrativní zátěže pro podniky, zajištění vstřícnějšího přístupu vůči daňovým poplatníkům při plnění daňových povinností, zajištění méně byrokratické veřejné správy, zlepšení infrastruktury, zlepšení vazeb mezi průmyslem a vysokými školami v zájmu zajištění komerčního využití výzkumu a vývoje, zlepšení energetické účinnosti a sladění dovedností pracovníků s potřebami podniků.

⁽¹⁴⁾ Evropská komise, e-Government Benchmarking Reports, 2012, 2013.

⁽¹⁵⁾ *Global Competitiveness Report* (Zpráva o globální konkurenceschopnosti) 2013–2014 Světového ekonomického fóra.

⁽¹⁶⁾ Zpráva Světové banky o podnikání (*Doing Business Report*), 2014 a zpráva PwC „Jak se platí daně“ z roku 2014 (PwC *Paying Taxes Report*).